

LIETUVOS BANKAS

Bankų veiklos apžvalga

2013 m. III ketvirtis

ISSN 2335-8319 (ONLINE)

Leidžiama perspausdinti švietimo ir nekomerciniais tikslais, jei nurodomas šaltinis.
© Lietuvos bankas, 2013

Gedimino pr. 6, LT-01103 Vilnius
Tel. (8 5) 268 0029, faksas (8 5) 262 8124

www.lb.lt
info@lb.lt

Per 2013 m. tris ketvirčius bankų sektorius¹ veikė stabiliai – bankai dirbo pelningai, buvo gerai kapitalizuoti ir turėjo pakankamą likvidumo atsargą. Pagrindiniai sektoriaus rodikliai (turto ir indėlių apimtys) per devynis mėnesius išaugo.

Bankų sektoriaus pagrindinių rodiklių kaita

Eil. Nr.	Rodiklio pavadinimas	Suma 2013-01-01, mln. Lt (be ŪB ²)	Suma 2013-04-01, mln. Lt (be ŪB)	Suma 2013-07-01, mln. Lt (be ŪB)	Suma 2013-10-01, mln. Lt (be ŪB)	Pokytis 2013 m. III ketv., proc. (be ŪB)	Pokytis per 9 mėn., proc. (be ŪB)
1.	Turtas	74 258,3	77 303,6	75 632,6	76 111,3	0,6	2,5
2.	Skolos vertybiniai popieriai	5 180,5	6 133,1	6 329,0	6 290,5	-0,6	21,4
3.	Klientams suteiktos paskolos	52 870,1	54 310,1	53 924,8	54 182,1	0,5	2,5
3.1.	Privačioms įmonėms	24 000,7	24 244,8	23 613,8	23 966,2	1,5	-0,1
3.2.	Finansų institucijoms	2 843,9	3 172,1	3 424,3	3 236,3	-5,5	13,8
3.3.	Fiziniams asmenims	22 775,1	22 699,8	22 739,8	22 799,9	0,3	0,1
3.3.1.	Būsto paskolos	19 246,8	19 206,2	19 249,6	19 309,3	0,3	0,3
4.	Paskolų vertės sumažėjimas	2 986,9	2 926,2	2 721,3	2 413,0	-11,3	-19,2
4.1.	Paskolų vertės sumažėjimo ir suteiktų paskolų santykis, proc.	5,3	5,1	4,8	4,3	-	-
5.	Indėliai ir akredityvai	43 613,6	45 738,1	45 463,0	46 131,0	1,5	5,8
5.1.	Privačių įmonių	14 840,5	14 793,9	14 151,9	14 855,3	5,0	0,1
5.2.	Finansų institucijų	1 068,6	1 195,1	991,7	815,2	-17,8	-23,7
5.3.	Fizinių asmenų	24 379,9	26 521,3	26 753,6	26 669,2	-0,3	9,4
6.	Akcinių nuosavybė	7 070,4	7 265,1	7 463,7	7 649,9	2,5	8,2
7.	Einamųjų metų pelnas (nuostolis)	721,7	372,8	550,3	731,3	-	-

Trečiąjį ketvirtį bankų sektoriaus valdomas turtas išaugo 0,5 mlrd. Lt ir 2013 m. spalio 1 d. sudarė 76,1 mlrd. Lt. Didžiąją turto dalį sudarantis paskolų portfelis ataskaitinį ketvirtį padidėjo 0,3 mlrd. Lt ir spalio 1 d. buvo 54,2 mlrd. Lt. Tikėtina, kad paskolų portfelio didėjimui iš dalies įtaką darė bankų perimtos iš Lietuvos rinkos pasitraukusio AS „UniCredit Bank“ Lietuvos skyriaus klientų paskolos.

2013 m. trečiąjį ketvirtį bankai šiek tiek sumažino investicijas į privačių įmonių ir užsienio bankų skolas vertybinius popierius, bet jų valdomas skolas vertybinių popierių portfelis iš esmės nekito ir 2013 m. spalio 1 d. sudarė 6,3 mlrd. Lt. Didžiausią skolas vertybinių popierių portfelio dalį ir toliau sudarė investicijos į Lietuvos Respublikos Vyriausybės vertybinius popierius (4,3 mlrd. Lt). Bankų investicijos į Europos Sąjungos šalių bankų skolas vertybinius popierius sudarė 1,2 mlrd. Lt ir į Europos Sąjungos šalių vyriausybės skolas vertybinius popierius – 0,2 mlrd. Lt.

Bankų valdomas nuosavybės vertybinių popierių portfelis, kurio didžiausią dalį sudaro investicijos į patronuojamąsias bendroves, per ataskaitinį ketvirtį reikšmingai nekito ir 2013 m. spalio 1 d. sudarė 1,1 mlrd. Lt. Kiti bankų turimi nuosavybės vertybiniai popieriai (ne patronuojamųjų įmonių), 2013 m. spalio 1 d. duomenimis, sudarė vos 5 mln. Lt.

Metų pradžioje, Lietuvos bankui priėmus sprendimą sumažinti privalomųjų atsargų normą ir nusprendus nebemokėti palūkanų už laikomas lėšas, buvo stebima šių lėšų mažėjimo tendencija. Tačiau trečiąjį ketvirtį bankų laikomos lėšos Lietuvos banke išaugo 0,7 mlrd. Lt ir spalio 1 d. sudarė 3,3 mlrd. Lt.

Po sumažėjimo antrąjį ketvirtį bankuose laikomi indėliai trečiąjį ketvirtį išaugo (0,7 mlrd. Lt) ir 2013 m. spalio 1 d. sudarė 46,1 mlrd. Lt. Didžiausią įtaką indėlių apimtys padidėjimui turėjo 0,7 mlrd. Lt išaugę privačių įmonių indėliai. Antrąjį ketvirtį didėjusi gyventojų indėlių apimtis, ataskaitinį laikotarpį sumažėjo 84 mln. Lt. Bankams nedidinant už terminuotuosius indėlius mokamų palūkanų normų, toliau mažėjo terminuotųjų indėlių dalis, kuri ataskaitiniu laikotarpiu sudarė apie pusę gyventojų bankuose laikomų lėšų. Didėjant bankų finansavimuisi vietinėje rinkoje, toliau gerėjo bankų sistemos paskolų ir indėlių santykis, kuris spalio 1 d. sudarė 117 procentų.

¹ Bankų sektorių sudaro 7 šalyje šiuo metu veikiančios komerciniai bankai ir 8 užsienio bankų filialai. Siekiant, kad duomenys būtų palyginami, nagrinėjant bankų sektoriaus veiklos rodiklius, AB Ūkio banko duomenys neįtraukiami.

² ŪB – BAB Ūkio bankas.

Trečiąjį ketvirtį skolos patronuojantiesiems bankams išaugo 0,3 mlrd. Lt – iki 19,4 mlrd. Lt. Patronuojančiųjų bankų lėšomis buvo finansuojama ketvirtadalis bankų turto. Grynasis įsiskolinimas patronuojantiesiems bankams (įsipareigojimų patronuojantiesiems bankams ir lėšų juose skirtumas) 2013 m. spalio 1 d. sudarė 11,9 mlrd. Lt.

BANKŲ PASKOLŲ PORTFELIS

Šių metų trečiąjį ketvirtį veikiančių bankų paskolų portfelis padidėjo 0,5 proc. ir 2013 m. spalio 1 d. sudarė 54,2 mlrd. Lt. Nuo metų pradžios paskolų portfelis augo 2,5 proc. Beveik visi šalyje veikiantys bankai didino savo paskolų portfelius.

Bankų suteiktos būsto paskolos, mažėjusios nuo 2009 m. pradžios, jau antrą ketvirtį iš eilės didėjo. Per trečiąjį ketvirtį šių paskolų portfelis padidėjo 59,7 mln. Lt, arba 0,3 proc. Nepaisant vis dar istoriškai mažų palūkanų normų rinkoje, lemiančių šiuo metu santykinai nedideles paskolų kainas (rinkoje paskolų palūkanos sudaro apie 2,5 proc.), per ketvirtį būsto paskolų portfelius padidino tik keli didieji bankai. 2013 m. pastebima aktyvesnė bankų konkurencija pelningesnėje vartojimo paskolų rinkoje.

Bankai aktyviai konkuruoja verslo klientų segmente, o paskolų verslo įmonėms palūkanos tebėra patrauklios (sudaro apie 3–4 %). Trečiąjį ketvirtį paskolas verslui padidino beveik visi rinkos dalyviai, šis segmentas augo 0,4 mlrd. Lt, arba 1,5 proc. Pažymėtina, kad nuo 2014 m. sausio 1 d. Lietuvoje bus pradėtas taikyti 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 575/2013 dėl prudenčių reikalavimų kredito įstaigoms ir investicinėms įmonėms (toliau – Reglamentas). Jo pagrindu bankams bus sudarytos palankesnės sąlygos finansuoti mažų ir vidutinių įmonių veiklą (bus sumažinti rizikos koeficientai tokių įmonių paskoloms), todėl galima tikėtis, kad tai suteiks impulsą smulkaus ir vidutinio verslo kreditavimo apimties augimui.

Trečiąjį ketvirtį paskolos valstybės institucijoms padidėjo 63,1 mln. Lt, arba 2,3 proc., o valstybės ir savivaldybių įmonėms – sumenko 30,3 mln. Lt, arba 2,2 proc. Patronuojamųjų bankų lizingo bendrovių finansavimą bankai sumažino 187,9 mln. Lt (5,5 %).

Trečiąjį ketvirtį neveiksnių paskolų³ mažėjo beveik visuose bankuose, tokių paskolų dalis sudarė 11,3 proc. bankų paskolų portfelio⁴. Mažėjant blogų paskolų, bankai toliau mažino ir tokioms paskoloms sudarytus atidėjinius. Trečiąjį ketvirtį atidėjiniai sumenko dešimtadaliu – 2013 m. spalio 1 d. sudarė 4,3 proc. paskolų portfelio. Potencialų specialiųjų atidėjinių padidėjimą parodantis ilgiau kaip 60 dienų uždelstų (bet nenuvertėjusių) paskolų santykis per ketvirtį reikšmingiau nepakito – jis sudarė 2,4 proc.

Namų ūkiams suteiktų paskolų kokybė ataskaitinį ketvirtį reikšmingiau nekito. Būsto paskolų portfelio kokybė ir toliau buvo geresnė nei vartojimo paskolų. Šių paskolų portfeliumi suformuoti atidėjiniai sudarė 3 proc. Vartojimo paskolų portfelio kokybė dėl pablogėjusių ankstesniais metais suteiktų paskolų vis dar buvo prasta (specialiųjų atidėjinių rodiklis 2013 m. spalio 1 d. sudarė 8,2 %), tačiau, palyginti su metų pradžia, ji buvo penktadaliu geresnė.

Kaip ir antrąjį ketvirtį, aktyviau buvo skolinama litais nei užsienio valiuta. Nacionaline valiuta suteiktos paskolos per ketvirtį padidėjo 299,4 mln. Lt, o užsienio valiuta – sumažėjo. Vis dėlto paskolos užsienio valiuta (daugiausia eurai) ir toliau sudarė didžiąją paskolų portfelio dalį (daugiau kaip 2/3).

Nerezidentams suteiktos paskolos bankų sistemoje sudarė nedidelę dalį – 463 mln. Lt, arba 0,9 proc. viso paskolų portfelio.

VEIKLOS RIZIKĄ RIBOJANČIŲ NORMATYVŲ VYKDYMAS

2013 m. spalio 1 d. visi bankai vykdė nustatytus bankų veiklos riziką ribojančius normatyvus, be to, jiems neturėtų kilti kliūčių laikytis ir naujų kapitalo pakankamumo ir likvidumo rodiklių, kurių taikymas numatytas Reglamente.

Bankų sektoriui buvo būdingas aukštas kapitalo pakankamumo lygis: 2013 m. trečiąjį ketvirtį bankų sektoriaus kapitalo pakankamumo rodiklis nesikeitė antrąjį ketvirtį iš eilės ir, 2013 m. spalio 1 d. duomenimis, sudarė 15,6 proc. Kapitalo bazė, naudojama skaičiuojant kapitalo pakankamumo normatyvą, 2013 m. spalio 1 d. buvo 6,3 mlrd. Lt. Beveik visą kapitalo bazę sudarė I lygio (geriausios kokybės) kapitalas. Bankų kapitalo poreikis per ketvirtį reikšmingai nekito ir buvo 3,3 mlrd. Lt. Didžiausią kapitalo poreikio dalį (2,7 mlrd. Lt) sudarė kredito rizikai amortizuoti skirtas kapitalas, o rinkos rizikai ir operacinei rizikai skirtas kapitalas – atitinkamai 0,4 ir 0,2 mlrd. Lt.

Likvidumo rodiklis 2013 m. spalio 1 d. sudarė 38,3 proc. ir buvo daugiau kaip 8 proc. punktais didesnis, nei reikalaujama. Be to, bankų sektoriuje buvo pakankama likvidumo atsarga, skirta finansavimo spragai padengti (beveik 2 kartus didesnė, nei reikalaujama).

Bankų sektoriaus maksimalios atvirosios pozicijos užsienio valiuta ir tauriaisiais metalais normatyvas 2013 m. spalio 1 d. sudarė 0,9 proc.

³ Neveiksnių paskolų apima nuvertėjusias paskolas ir uždelstas ilgiau kaip 60 dienų (bet nenuvertėjusias) paskolas.

⁴ Pažymėtina, kad Lietuvoje nuo 2008 m. taikomas vienas griežčiausių blogų paskolų apibrėžimų, tačiau šiuo metu Europoje jau yra parengtas projektas dėl bendro apibrėžimo taikymo Europos mastu.

PELNINGUMAS

Per 2013 m. tris ketvirčius bankai ir užsienio bankų filialai uždirbo 731,3 mln. Lt – 37,6 proc. daugiau negu per atitinkamą 2012 m. laikotarpį. Tačiau, eliminavus „Swedbank“, AB, pelną, gautą dėl gyvybės draudimo bendrovės akcijų pardavimo pirmąjį ketvirtį ir kitų bankų iš patronuojamųjų bendrovių gautą pelną, 2013 m. trijų ketvirčių bankų sektoriaus pelnas iki mokesčių, neįskaitant vertės sumažėjimo ir atidėjinių, palyginti su 2012 m. atitinkamu laikotarpiu, yra 6,1 proc. mažesnis. Šiam pokyčiui didžiausią įtaką padarė išaugusios operacinės išlaidos ir sumažėjusios grynosios palūkanų pajamos.

Šiais metais pelningai dirba šeši bankai ir šeši užsienio bankų filialai, nuostolingai – vienas bankas ir du užsienio bankų filialai.

2013 m. trijų ketvirčių bankų grynosios palūkanų pajamos (svarbiausias bankų pajamų šaltinis) sudarė 824,2 mln. Lt. Nors dėl pastaruoju metu augusio paskolų portfelio ir mažėjusių terminuotųjų indėlių apimčių jos didėjo antrąjį ketvirtį iš eilės, tačiau, palyginti su atitinkamu praėjusių metų laikotarpiu, buvo 35,8 mln. Lt (4,2 %) mažesnės. Tokią situaciją rinkoje nulėmė mažesnė bankų grynoji palūkanų marža⁵: 2013 m. spalio 1 d. ji sudarė 1,4 proc. ir buvo mažesnė nei 2011–2012 m. Tolesnės bankų grynujų palūkanų pajamų augimo tendencijos labiau priklausys nuo bankų sugebėjimo didinti gaunamų palūkanų pajamų už paskolas apimtis (jos šiais metais praktiškai nekito), kadangi galimybės dar labiau sumažinti dabartines palūkanų išlaidas yra ribotos – indėlių kaina (palūkanų normos) yra istoriškai žemiausio lygio.

Mažėjant bankų grynosioms palūkanų pajamoms, vis labiau auga bankų grynujų paslaugų ir komisinių pajamų įtaka bankų pajamoms ir pelningumui. Šiais metais didėjusios bankų grynosios paslaugų ir komisinių pajamos kompensavo sumažėjusias grynąsias palūkanų pajamas. Bankuose grynosios paslaugų ir komisinių pajamos per metus ūgtelėjo 5,1 proc. Tokį pokytį lėmė tiek didėjanti bankų paslaugų paklausa, augant šalies ekonomikai, tiek ir dalies paslaugų įkainių didinimas.

Kaip minėta, be sumažėjusių grynujų palūkanų pajamų, bankų pelną taip pat mažino padidėjusios operacinės išlaidos: per 2013 m. tris ketvirčius, palyginti su 2012 m. atitinkamu laikotarpiu, operacinės išlaidos išaugo 46,9 mln. Lt (6,5 %) – iki 768,6 mln. Lt. Bendrosios ir administracinės išlaidos augo beveik 10 proc. (šiam augimui didžiausią įtaką turėjo vieno banko išlaidos, patirtos dėl informacinės sistemos diegimo), o personalo išlaikymo išlaidos didėjo 3,8 proc. Bankai, siekdami mažinti operacines išlaidas, pastaruoju metu skatina elektroninės bankininkystės plėtrą, taip pat dalis bankų mažina klientų aptarnavimo padalinių skaičių.

Šiomet per tris ketvirčius, palyginti su 2012 m. atitinkamu laikotarpiu, paskolų vertės sumažėjimo išlaidos bankų pelnui turėjo daug mažesnę įtaką – šiais metais bankai patyrė 30,8 mln. Lt tokių išlaidų (praėjusiais metais – 70,7 mln. Lt).

⁵ Marža, parodanti skirtumą tarp palūkanų, kurias bankai gauna už investuotą turtą, ir palūkanų, kurias jie moka kreditoriams.